

СТРУКТУРА І ФУНКЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМИ РЕСУРСАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті досліджено змістове наповнення дидактичної категорії «система управління освітніми ресурсами вищої школи» в контексті сучасних тенденцій модернізації системи освіти України. Проаналізовано структурно-змістову й функціональну підсистему управління освітніми ресурсами вищої школи України. З'ясовано особливості керуючої та керованої підсистем управління освітніми ресурсами вищих навчальних закладів України. Розкрито специфіку всеукраїнського, регіонального, місцевого рівнів організації управління освітніми ресурсами вищих навчальних закладів. Запропоновано координацію управлінських зусиль громадського й державного секторів під час управління освітніми ресурсами системи вищої освіти України.

Ключові слова: управління, освітні ресурси, вища школа, мета, структура, функції.

Постановка проблеми. Розвиток і функціонування освіти як відкритої, динамічної соціально-педагогічної системи потребує створення ефективної системи управління, яка має досить складний і розгалужений характер. Це вимагає розгляду певних методологічних засад створення системи управління системою вищої освіти, в тому числі освітніми ресурсами вищих навчальних закладів України. В організації цього процесу особливої уваги набуває розгляд питань громадсько-державного управління освітніми ресурсами вищої школи України.

Аналіз актуальних досліджень. Методологічні засади розвитку науки, і педагогічної науки зокрема, відображено в значній кількості робіт. Це наукові праці В. Буряка, О. Глузмана, С. Гончаренка, М. Данилова, В. Кременя, В. Нікіфорова, Ю. Сурміна, М. Фіцули, Е. Юдіна та ін. Питанням філософії освіти присвячені наукові здобутки В. Андрущенко, О. Базалука, Б. Гершунського, Д. Дзвінчука, І. Зязюна, С. Клепка, В. Лутая, Н. Піщуліна, М. Сидорова, В. Шадрікова та ін.

Особливості системного підходу ґрунтовно висвітлені як у роботах зарубіжних, так і вітчизняних авторів: М. Альберт, В. Беспалько, Ю. Конаржевський, Г. Кунд, В. Лазарев, М. Мескон, С. О'Доннел, С. Оптнер, У. Оучи, В. Пікельна, Стефан П. Робіне, Ю. Сурмін, Ф. Хедоурі та ін.

Особливості участі громадськості в державному управлінні вищою освітою відображені в роботах вітчизняних і зарубіжних авторів В. Андрущенко, В. Астахова, Г. Балл, О. Глузман, І. Зязюн, В. Кізіма,

С. Клепко, Г. Клімова, К. Корсак, В. Кремень, М. Култаєва, В. Кушерець, Н. Лавриченко, В. Луговий, В. Лутай, Є. Мануйлов, В. Огнев'юк, М. Романенко, С. Сірополко, В. Скотний, В. Сухіна та інші.

Недослідженими залишаються особливості структури й функцій системи управління освітніми ресурсами вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. Участь громадян у здійсненні контролю над діяльністю органів виконавчої влади – це одна із форм реалізації конституційних прав громадян. Громадяни України не тільки мають конституційне право на участь в управлінні справами держави відповідно до ст. 38 Конституції України, а й виявляють велику зацікавленість у реалізації цього права [1].

Освітня система України, що переходить від функціонування в умовах «закритих кордонів» до «відкритості», потребує вдосконалення освітніх програм; що є неодмінною та обов'язковою умовою ефективної трансформації до відкритості та сприйняття такої системи на світовому ринку освіти. Тому назріла потреба в розгляді громадсько-державного управління освітніми ресурсами як явища, що інтегрує у своєму складі цільову, структурно-змістову та функціональну підсистеми. Методологічними засадами цього процесу виступають системний, стейкхолдерський і компетентнісний підходи.

Ці завдання корелюються з Національною стратегією розвитку освіти України на 2012–2021 роки де вказано, що інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, апробації та впровадження інноваційних педагогічних систем, реального забезпечення рівного доступу всіх її громадян до якісної освіти, можливостей і свободи вибору в освіті, модернізації змісту освіти й організації її адекватно світовим тенденціям і вимогам ринку праці, забезпечення безперервності освіти та навчання протягом усього життя, розвитку державно-громадської моделі управління [2].

Структурно-змістова підсистема пов'язана з формами організації громадсько-державного управління освітніми ресурсами вищих навчальних закладів у керуючій та керованій підсистемах, на всеукраїнському (макро), регіональному (мезо), місцевому (мікро) рівнях. Вона розкриває специфіку управління освітніми ресурсами вищих навчальних закладів, виокремлює його суб'єкт, об'єкти, процеси або явища, зумовлює особливості здійснення. Змістова сторона концепції громадсько-державного управління освітніми ресурсами вищих

навчальних закладів повинна набути перспективно-мотивований, а не регламентований характер, тобто стати теоретико-методологічним підґрунтям для розробки стратегічного соціально орієнтованого інструментарію управління розвитком системи вищої освіти.

Система управління освітніми ресурсами вищої школи має стати відкритою, прозорою, демократичною та децентралізованою функцією громадсько-державного управління [3]. Для цього пропонується політично, теоретико-методологічно, законодавчо обґрунтувати створення Незалежної агенції з освітніх ресурсів вищої школи.

Керуюча підсистема системи управління освітніми ресурсами вищої школи України має на меті сприяти більшій приналежності всіх зацікавлених сторін до процесу управління, а також об'єднати інтереси, вимоги, заходи своїх членів у сфері управління освітніми ресурсами вищих навчальних закладів України узгодженою організаційною структурою для досягнення сталого соціально-економічного ефекту.

Саме тому структура управління Незалежної агенції з освітніх ресурсів вищих навчальних закладів складається з представників усіх стейкхолдерів вищої освіти:

1) представники Громадських організацій:

а) з боку замовників: Економічна рада громадських організацій; Асоціація керівників шкіл України; Асоціація керівників закладів нового типу України «Відроджені гімназії України»; Асоціація навчальних закладів України приватної форми власності; Всеукраїнська громадська організація «Батьківський комітет України»; Громадська організація «Інформаційно-консультативний центр «Жіночі ініціативи»;

б) з боку виконавців: Спілка ректорів вищих навчальних закладів України; Професійна спілка працівників освіти і науки; Всеукраїнська громадська організація «Асоціація працівників вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації»; Конфедерація недержавних вищих закладів освіти; Українська асоціація студентського самоврядування; Всеукраїнська студентська рада; Всеукраїнська молодіжна громадська організація «Центр молодіжних ініціатив «Школа лідерів»;

в) з боку споживачів: Спільний представницький орган сторони роботодавців на національному рівні (СПО), який об'єднав Федерацію роботодавців України, Конфедерацію роботодавців України, Всеукраїнську асоціацію роботодавців; Українська спілка підприємців і промисловців;

2) державні установи: Адміністрація Президента України; Кабінет Міністрів України; Міністерство економіки та промислової політики

України; Міністерство освіти і науки України; Державна служба зайнятості; Український координаційний комітет сприяння зайнятості населення; Рада з питань професійної орієнтації населення при Кабінеті Міністрів України;

3) експерти: національні: Національна академія педагогічних наук України, Національна академія наук України, НДІ соціально-трудова відносин; міжнародні експерти (Світовий банк, ЄС, Темпус Тасіс).

Ця система вищої освіти є відкритою відносно зовнішнього середовища, до якої можуть бути залучені інші представники стейкхолдерів: громадські об'єднання соціуму; установи соціальної сфери; Громадські ради з освіти; підприємства й організації різних форм власності, що беруть участь у вирішенні питань формування освітнього простору держави.

Організація управління освітніми ресурсами вищої школи України має такі рівні:

- Всеукраїнський – Незалежна агенція з управління освітніми ресурсами вищої школи;
- регіональний – регіональне представництво Незалежної агенції з управління освітніми ресурсами вищої школи в кожній адміністративно-територіальній одиниці України ;
- місцевий рівень – окремий відділ з управління освітніми ресурсами у вищому навчальному закладі.

Представники усіх стейкхолдерів утворюють Організаційний Комітет. Члени Організаційного Комітету обираються серед стейкхолдерів через онлайн висування або шляхом самовисування. Члени Організаційного Комітету повинні займати чітку позицію та бути лідерами у сфері політики й практики громадсько-державного управління. Вони також повинні добре усвідомлювати філософію стейкхолдерського управління та працювати задля реалізації основних принципів компетентно, з повагою та без комерційних інтересів.

Організаційний Комітет виробляє політику та стратегію ініціативи громадсько-державного управління освітніми ресурсами вищої школи в Україні, підтримує продуктивний діалог серед членів та партнерів і представляє Агенцію в регіональних і міжнародних заходах.

Організаційний комітет обирає Голову Агенції, який відносно принципів громадсько-державного управління має бути представником громадськості.

Таким чином, особливостями керуючої підсистеми є залучення всіх стейкхолдерів: представників громадських організацій (з боку замовників, виконавців і споживачів освітніх послуг вищої школи), державних установ

та національних і зовнішніх експертів. Саме тому до визначення понятійного апарату дослідження покладено стейкхолдерських і компетентнісний підходи.

Процеси керуючої та керованої підсистем розрізняють, розглядаючи готовність як результат підготовки. Виходячи з цього, для виявлення методологічних засад громадсько-державного управління освітніми ресурсами вищих навчальних закладів необхідно уточнити категоріальний апарат керованої підсистеми.

Керована підсистема громадсько-державного управління освітніми ресурсами вищої школи України орієнтована на управління діяльністю 6 центрів Всеукраїнського рівня та їх регіональних представництв (рис. 1).

При цьому контроль «на виході» замінюється контролем «на вході» системи. У закритій системі вищої освіти неконтрольовані фактори зведені до мінімуму, іншими словами, закрита система повністю контролюється управлінням. У відкритій системі порушується фактор повноти, точності й надійності даних та інформації, що не можуть бути максимально контролювані управлінням.

Водночас слід відзначити, що така розгалужена структура Центрів дозволить, з одного боку, досягти їх автономії у прийнятті рішень та профільної спеціалізації, а з іншого, залучати якомога більше партнерів до управління освітніми ресурсами вищих навчальних закладів.

Рис. 1. Модель керованої системи управління освітніми ресурсами вищої школи України

Реалізацію громадсько-державної системи управління освітніми ресурсами вищої школи України може забезпечити тільки функціональна

підсистема, теоретичним підґрунтям якої є стейкхолдерський підхід до цілей, змісту, організації та функціонування процесу громадсько-державного управління та оцінки його ефективності.

Функціональна підсистема, що визначає функції, в яких віддзеркалюється особливості саме громадсько-державного управління освітніми ресурсами вищих навчальних закладів, передбачає послідовність таких функцій, які пов'язані прямим та зворотним зв'язком (рис. 2).

Рис. 2. Система функцій управління Незалежною Агенцією з управління освітніми ресурсами вищої освіти, де

↓ Прямий зв'язок
 ↑ Зворотний зв'язок

Висновки. Модель управління освітніми ресурсами вищих навчальних закладів України містить структурно-змістову та функціональну підсистеми, які мають між собою прямі й зворотні зв'язки, спрямовані на досягнення однієї мети, що відповідає потребам усіх стейкхолдерів, концептуальним засадам освітньої політики держави й сталого розвитку вищої освіти України. Запропонована модель орієнтована на координації управлінських зусиль громадського й державного секторів на управління освітніми ресурсами системи вищої освіти України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. № 254/96 ВР (із змінами та доповненнями). – К. : Вид-во Право, 1996. – 38 с.
2. Національна стратегія розвитку освіти України на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://guonkh.gov.ua/content/documents/16/1517/Attaches/4455.pdf> С.7.
3. Coles M. A Review of International and National Developments in the Use of Qualifications Frameworks / M. Coles // ETF Project Number WP06-42-05 : Work Programme 2006 [Electronic resource]. – URL: www.etf.europa.eu/.

РЕЗЮМЕ

Фадеев В. И. Структура и функции системы управления образовательными ресурсами высшего образования Украины.

Аннотация. В статье исследовано содержательное наполнение дидактической категории «система управления образовательными ресурсами высшей школы» в контексте современных тенденций модернизации системы образования Украины. Проанализированы структурно-содержательная и функциональная подсистемы управления образовательными ресурсами высшей школы Украины. Раскрыта специфика всеукраинского, регионального, местного уровней организации управления образовательными ресурсами вузов. Предложена координация управленческих усилий общественного и государственного секторов при управлении образовательными ресурсами системы высшего образования Украины.

Ключевые слова: управление, образовательные ресурсы, высшая школа, цель, структура, функции.

SUMMARY

Fadyeyev V. Structure and functions of the management system of educational resources of Ukrainian higher education.

In the article the substantive content of the didactic category of «educational resources of the management of the system of higher education» in the context of current trends in the modernization of Ukrainian education system. Structural and substantive subsystem is associated with a form of public-private management of educational resources of higher education institutions with manage and control sub-systems, all-Ukrainian (macro), regional (meso), the local (micro) levels. It reveals the specificity the management of educational resources of higher educational institutions, defines its subject, objects, processes or phenomena that determines the particular implementation. The content of the concept of public-private management of educational resources to higher educational

institutions has to purchase forward-motivated and not regimented nature, that is to become a theoretical and methodological basis for the development of socially-oriented strategic management tool development in higher education.

Educational resources management system of higher education must be open, transparent, democratic and decentralized function of the social and public administration. For this purpose it is proposed politically, theoretically and methodologically, legally justify the establishment of an Independent Agency for educational resources of high school.

The control subsystem of the management of educational resources of higher education in Ukraine is to promote greater supplies of all stakeholders in the management process, and to bring together the interests, demands, actions of their members in the management of educational resources of universities in Ukraine to coherent organizational structure to achieve sustainable socio-economic impact.

Managed subsystem of the public-private management of educational resources of higher education in Ukraine is focused on the management of the six centers of the All-Ukrainian level and their regional offices – Centre for Education and Professional Standards, Center for Forecasting balance of educational services and the labor market, Center of formation and the regional allocation of social and state order for training (re-training) of personnel, Center of licensing of higher educational institutions, international center.

The implementation of the social and state system of management of educational resources of higher education in Ukraine can only provide a functional subsystem, which is the theoretical basis stakeholders approach to targets, content, organization and functioning of the process of social and public administration and evaluation of its effectiveness.

Key words: *management, educational resources, high school, structure, functions.*